

Jeremia 40

- 1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia, nadat Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, hem uit Rama weg had laten gaan, toen hij hem gevangengenomen had, en hij in ketenen geboeid was te midden van alle ballingen uit Jeruzalem en Juda, die weggevoerd werden naar Babel.
- 2 De bevelhebber van de lijfwacht liet Jeremia halen en zei tegen hem: De HEERE, uw God, heeft dit kwaad over deze plaats uitgesproken,
- 3 en de HEERE heeft het doen komen en gedaan zoals Hij gesproken had, want u hebt tegen de HEERE gezondigd en niet naar Zijn stem geluisterd. Daarom is dit woord aan u geschied.
- 4 Nu dan, zie, ik heb u vandaag losgemaakt van de ketenen die om uw handen waren. Als het goed is in uw ogen om met mij naar Babel te komen, kom mee, en ik zal mijn oog op u gericht houden. Maar is het kwalijk in uw ogen om met mij mee naar Babel te komen, laat het. Zie, heel het land ligt vóór u: Ga daarheen, waar het in uw ogen goed en juist is te gaan.
- 5 Zolang hij nog niet terugkeert, wendt u zich dan tot Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, die de koning van Babel heeft aangesteld over de steden van Juda, en verblijf bij hem te midden van het volk. Of ga daarheen, waar het in uw ogen juist is te gaan. Daarop gaf de bevelhebber van de lijfwacht hem voedsel voor onderweg en een geschenk, en liet hij hem gaan.
- 6 Zo kwam Jeremia bij Gedalia, de zoon van Ahikam, in Mizpa. Hij verbleef bij hem te midden van het volk dat in het land was overgebleven.
- 7 Toen nu alle bevelhebbers van de legers die in het veld waren, zij en hun mannen, hoorden dat de koning van Babel Gedalia, de zoon van Ahikam, over het land had aangesteld en dat hij hem had aangesteld over de mannen, de vrouwen en de kleine kinderen, en over enigen van de armsten van het land, van hen die niet weggevoerd waren naar Babel,
- 8 kwamen zij naar Gedalia in Mizpa toe, namelijk Ismaël, de zoon van Nethanja, Johanan en Jonathan, de zonen van Kareah, Seraja, de zoon van Tanhumeth, en de zonen van Efai uit Netofa, en Jezanja, de zoon van iemand uit Maächa, zij en hun mannen.
- 9 Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, zwoer hun en hun mannen: Wees niet bevreesd voor het dienen van de Chaldeeën. Blijf in het land, dien de koning van Babel, dan zal het u goed gaan.
- 10 En ik, zie, ik blijf in Mizpa om in dienst van de Chaldeeën te staan die naar ons toe komen. Maar wat u betreft, verzamel wijn, zomervruchten en olie, doe ze in uw vaten, en verblijf in uw steden die u ingenomen hebt.
- 11 Ook alle Judeeërs die in Moab, onder de Ammonieten, in Edom en die in al de andere landen waren, hoorden dat de koning van Babel in Juda een overblijfsel had achtergelaten, en dat hij Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, over hen had aangesteld.
- 12 Daarop keerden alle Judeeërs terug uit al de plaatsen waarheen zij verdreven waren, en zij kwamen in het land Juda, naar Gedalia in Mizpa. En zij verzamelden zeer veel wijn en zomervruchten.
- 13 Maar Johanan, de zoon van Kareah, en al de bevelhebbers van de legers die in het veld waren, kwamen naar Gedalia in Mizpa.
- 14 Zij zeiden tegen hem: Weet u wel dat Baälis, de koning van de Ammonieten, Ismaël, de zoon van Nethanja, gestuurd heeft om u om het leven te brengen? Gedalia, de zoon van Ahikam, geloofde hen echter niet.
- 15 Daarop zei Johanan, de zoon van Kareah, in Mizpa in het geheim tegen Gedalia: Laat mij toch eropuit gaan, en Ismaël, de zoon van Nethanja, doodslaan, en niemand zal het weten. Waarom zou hij u om het leven brengen, zodat heel Juda dat zich bij u gevoegd heeft, verspreid wordt en het overblijfsel van Juda omkomt?
- 16 Gedalia, de zoon van Ahikam, zei echter tegen Johanan, de zoon van Kareah: Doe deze zaak niet, want u spreekt leugens over Ismaël.

De HEERE sprak ook na de val van Jeruzalem via de profeet Jeremia.

Er zijn van die gebeurtenissen die een knik vormen in een mensenleven. Als mens heb je het dan over vóór die tijd en na die tijd. Een vergelijkbare rol zal de val van Jeruzalem gespeeld hebben bij de Joodse bevolking. Men had het over: 'Na de val van Jeruzalem en vóór de val van Jeruzalem.' Is er dan zoveel veranderd vraag u zich misschien af? Ja, de teerling is geworpen. De stad is gevallen. Jarenlang had de HEERE Zijn volk gewaarschuwd 'dat dit er aan zat te komen als men zich niet bekeerde.' Nu is het dan zover. Het is gebeurd. De stad ligt in puin. Wat verandert er allemaal door? We kunnen ons bijvoorbeeld afvragen of de dienst van Jeremia er nu ook op zit? Niet alleen was hij al redelijk op leeftijd – hij moet zo'n jaar of zestig zijn – maar feitelijk lijkt zijn werk ook voltooid. Jeremia heeft zeker zo'n veertig jaar profetieën van God doorgegeven aan Zijn volk. Hij was jong toen hij begon in de tijd van koning Josia. Laten we zeggen zo'n twintig jaar. Dan moet hij op het moment van de val van de stad – in 586 v Chr. – ongeveer zestig jaar zijn. Jeremia had wellicht op een andere uitkomst gehoopt. Dat had gekund, maar het is er niet van gekomen. De stad is verwoest. De vooraanstaande mensen worden in ballingschap gevoerd. En zoals het er toen – zeker een maand lang – naar uitzag zou Jeremia ook weggevoerd worden in ballingschap. Maar dan is daar – als een donderslag bij heldere hemel – Nebuzaradan die Jeremia vrijlaat. Daar tussen de ballingen door beweegt zich inderdaad op een gegeven moment een kleine elite Babyloniërs in de richting van Jeremia. Nebuzaradan, de lijfwacht van de koning richt het woord tot hem. Jeremia mag kiezen waar hij heen wil. Hij mag mee naar Babel. Hij mag ook blijven. Zeg het maar. Daarover later meer. De grote vraag na deze omslag in de geschiedenis is echter: 'Wat is de taak van Jeremia?' Heeft hij nog een taak? Blijft God via Hem tot het volk spreken? Of blijft het hierbij? Nee, het is niet afgelopen, want – let op – hoe opent Jeremia 40:1 *Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia, nadat Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, hem uit Rama weg had laten gaan.* De geschiedenis moet nog verteld worden. En inderdaad, Nebuzaradan geeft een heel ander perspectief aan de profeet dan de voorstelling die Jeremia zich een uur daarvoor nog maakte. Maar voordat die geschiedenis wordt verteld maakt de HEERE een ding heel duidelijk. Dat is dat de HEERE via Jeremia Zich blijft uitspreken over Zijn volk. Jeremia blijft Gods profeet. God blijft dus ook na de val van Jeruzalem openbaringen via de profeet Jeremia aan Zijn volk doorgeven. Dat is heel bijzonder. Sommige uitleggers zijn in de war. 'Het staat er verkeerd, menen ze, want er volgt helemaal geen Woord van God'. Dat is op zich juist. De eerste nieuwe openbaring van God komt pas in Jeremia 42. Dat gebeurt op het moment waarop men de HEERE via de profeet Jeremia raadpleegt met de vraag 'Wat moeten we doen?' Het is waar dat we in Jeremia 40 geen bijzondere openbaring van God aantreffen, maar – en dat is het punt natuurlijk – Jeremia was er wel. En deze toezegging van de HEERE was er ook. Men kon de HEERE raadplegen, zoals ook de koning enkele malen gedaan had voor de val. Er kunnen redenen zijn dat men God niet raadpleegt via Jeremia. Maar – en dat is doorslaggevend – men had de HEERE kunnen raadplegen vanaf het moment waarop Nebuzaradan de profeet de ruimte gaf in de nieuwe situatie waarin het volk van Juda en Jeruzalem zich bevond.

Het Bijbelboek Jeremia

Jeremia zat geboeid tussen de ballingen in Rama.

De val van Jeruzalem betekende het einde van een bepaalde episode. De val van Jeruzalem betekende ook het einde van een illusie. Men – de valse profeten die wel een heel welwillend gehoor vonden – dacht dat Jeruzalem nooit verloren zou gaan. De stad lag strategisch en had – met Gods hulp – honderd jaar daarvoor nog een aanval van Assur op wonderlijke wijze afgeslagen. Maar nu was de stad dan toch gevallen. Men was een ervaring rijker en een illusie armer. De grote vraag was hoe men nu – nu het zo gelopen is – met terugwerkende kracht tegen de profetieën van Jeremia aankijkt? Omarmt men die? Is men gevoeliger voor Jeremia als hij zijn mond opent en zegt: 'Zo spreekt de HEERE?' Is men gegroeid in respect voor de profeet en ontzag voor de HEERE? Het is niet helemaal duidelijk of de val van Jeruzalem tot gevolg heeft dat de mensen een andere houding aannemen tegenover Jeremia. Er was natuurlijk weinig te vieren. God had via Jeremia voorzeggd dat Jeruzalem zou vallen en dat Juda en Jeruzalem in ballingschap zouden gaan. Dat zag men nu voor de eigen ogen gebeuren. Het is geen pretje om boodschapper te zijn van slecht nieuws. De boodschapper kan hoog en laag springen. Hij kan zeggen 'dat hij dit niet zegt' en 'dat hij ook maar een doorgeefluik is', feit is en blijft dat men de Woorden van God uit zijn mond hoort. Ze kijken hem er op aan. Hoe het ook zij Jeremia bevindt zich geboeid en wel tussen de ballingen die verzameld worden in Rama zo'n tien km boven Jeruzalem. Sommige mensen denken dat alle ballingen geboeid waren maar de tekst bevestigt de indruk dat Jeremia echt de uitzondering op de regel was. *Jeremia 40:1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia, nadat Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, hem uit Rama weg had laten gaan, toen hij hem gevangengenomen had, en hij in ketenen geboeid was te midden van alle ballingen uit Jeruzalem en Juda, die weggevoerd werden naar Babel.*

en hij in ketenen geboeid was te midden van alle ballingen uit Jeruzalem en Juda.

De Chaldeeën hadden waarschijnlijk alle mensen die ze nog in Jeruzalem aantroffen, weggevoerd. Omdat Jeremia in de gevangenis zat op het plein van het paleis had men zijn boeien niet afgedaan. Wie weet was het een gevaarlijke crimineel? Dat kon je maar nooit weten. Een maand lang verkeerde Jeremia geboeid en wel tussen de ballingen die weggevoerd zouden worden naar Babel. Die groep is op zich trouwens niet zo groot. Volgens de gegevens die de Bijbel verstrekt zou het gaan om een paar honderd mensen. *Jeremia 52:27-30 De koning van Babel liet hen neerslaan en doden in Ribla, in het land van Hamath. Zo werd Juda uit zijn land in ballingschap weggevoerd. Dit is het volk dat Nebukadrezar in ballingschap heeft gevoerd: in het zevende jaar drieduizend drieëntwintig Judeeërs, in het achttiende regeringsjaar van Nebukadrezar achthonderdtweeëndertig personen uit Jeruzalem. In het drieëntwintigste regeringsjaar van Nebukadrezar voerde Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, van de Judeeërs zevenhonderdvijfveertig personen in ballingschap. Alle personen bij elkaar: vierduizend zeshonderd. Zevenhonderdvijfveertig ditmaal. Het gaat als*

altijd om de voorname burgers, de mensen met geld en met invloed. Dat zijn ook de mensen waarvan Nebukadrezar het meest te duchten had. Niet dat hij bang voor ze moest zijn, maar het zijn wel de mensen die opstanden organiseren en een lastig probleem kunnen gaan vormen. De arme mensen mochten in de stad en op het land blijven. Veel lezers zullen een gevoel van teleurstelling niet helemaal kunnen verbergen. Zevenhonderdvijftig mensen? Dat is niet veel. Veel mensen in Jeruzalem zijn vermoedelijk omgekomen door de honger of de pest of ze zijn gevallen bij de strijd tegen de Chaldeeën. Verderop in deze hoofdstukken merken we dat grote groepen een veilig heenkomen hadden gevonden in de omliggende landen zoals Ammon en Moab. Verder liet men de armen in Jeruzalem achter. De samenstelling van de groep ballingen was divers. Een belangrijk verschil tussen de ballingen was dat een deel uit overlopers bestond en het andere deel uit mensen die na de val van de stad in Jeruzalem werden opgepakt. Het ene deel – zou je kunnen zeggen – had goed naar Jeremia geluisterd en was overgelopen, terwijl het andere deel tegen alle adviezen in in de stad gebleven was. Maar zoals gezegd voor niemand was dit leuk. Niemand nam het blijkbaar voor de profeet op. En de Chaldeeën piekerden er blijkbaar ook niet over om de gevangene Jeremia in ieder geval van zijn boeien te bevrijden. Opnieuw voelen we de eenzaamheid van Jeremia. Je zult in die tijd maar Jeremia heten. Geketend tussen de ballingen. Je zult maar in zijn schoenen staan. Onzeker van de toekomst. Wat gaat er gebeuren? Goed hij had er geen invloed op. Misschien was hij alleen al om die reden gauw klaar met die vraag. Hij wist een ding: ‘God zou hem helpen.’ Maar, zoals ook al eerder gezegd – daar moest hij toch wel een maand op wachten. Toen veranderde het perspectief van zijn leven. Hij mocht NB zelf kiezen waar hij heen wou.

Voerde van de Judeeërs zevenhonderdvijfenveertig personen in ballingschap.

Jeremia wordt bevrijd en mag gaan en staan waar hij wil.

Nebuzaradan blijkt goed op de hoogte van het geloof van Israël. Hij weet precies wat de reden is van de ballingschap. Wij weten dat Nebuzaradan door de koning Nebukadrezar is gestuurd is. Jeremia kreeg een *status aparte*. Men bleek gewoon heel goed geïnformeerd over wat er leefde in de stad Jeruzalem. Hoe er gedacht werd. Wat er gezegd werd. Waar de spanningen lagen. Nebuzaradan had het kunnen bekijken van Babylonische kant. Hij had kunnen zeggen. Dat kwam omdat jullie koning in opstand is gekomen tegen de koning van Babel. Hij had kunnen wijzen op de dure eed die koning Zedekia gezworen had op de loyaliteit aan Nebukadrezar. Maar hij kiest voor een Joodse invalshoek en dan ook nog vanuit het geloof van Israël. Jeremia 40:2,3 *De bevelhebber van de lijfwacht liet Jeremia halen en zei tegen hem: De HEERE, uw God, heeft dit kwaad over deze plaats uitgesproken, en de HEERE heeft het doen komen en gedaan zoals Hij gesproken had, want u hebt tegen de HEERE gezondigd en niet naar Zijn stem geluisterd. Daarom is dit woord aan u geschied.* Jeremia had zijn eigen boodschap niet beter kunnen samenvatten. Hij zal zeer verrast opgekeken hebben dit uit de mond van de vijand te horen. Nebuzaradan heeft het over ‘u’. Jeremia zou zich ook aangesproken kunnen hebben gevoeld. Maar dat bedoelt de lijfwacht van de koning blijkbaar niet, want direct

daarna maakt hij juist alle ruimte voor Jeremia. Hij zegt: 'Ik maak uw boeien los en dan kunt u gaan en staan waar u wilt.' Jeremia 40:4 *Nu dan, zie, ik heb u vandaag losgemaakt van de ketenen die om uw handen waren. Als het goed is in uw ogen om met mij naar Babel te komen, kom mee, en ik zal mijn oog op u gericht houden. Maar is het kwalijk in uw ogen om met mij mee naar Babel te komen, laat het. Zie, heel het land ligt vóór u: Ga daarheen, waar het in uw ogen goed en juist is te gaan.* Vermoedelijk heeft Jeremia zo iets gemompeld als 'dat hij het liefste te midden van zijn volksgenoten wilde verblijven'. Want die uitdrukking komt voorbij in het advies dat Nebuzaradan geeft als hij merkt dat Jeremia niet mee naar Babel zal gaan. Jeremia 40:5 *Zolang hij nog niet terugkeert, wendt u zich dan tot Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, die de koning van Babel heeft aangesteld over de steden van Juda, en verblijf bij hem te midden van het volk. Of ga daarheen, waar het in uw ogen juist is te gaan. Daarop gaf de bevelhebber van de lijfwacht hem voedsel voor onderweg en een geschenk, en liet hij hem gaan. Over het zinnetje – Zolang hij nog niet terugkeert – bestaat nogal wat verwarring. Men kan het vers geen goede zin verlenen. Mogelijk heeft het te maken met de aarzeling bij Jeremia. Hij zat geketend. Hij kon geen kant op. Hij wist niet beter of hij zou naar Babel worden weggevoerd. En nu op eens ligt het land voor hem open. En dat niet alleen maar er worden hem zeer lucratieve voorstellen gedaan. Hij kan kiezen voor een vrij leven in Babel of hij kan naar huis gaan en zich verre houden van de politiek van Israël. Hij kan ook naar Mizpa gaan waar de gouverneur van het volk Israël zich heeft gevestigd. Hij kan dicht tegen de macht aan schurken, maar hij zou ook gewoon wat anoniem kunnen verblijven te midden van het volk. Waar zal hij heen gaan? Het pleit voor hem dat hij ervoor kiest om te midden van het volk te verblijven in Israël. Hij is zeker geen overloper. Hij heult niet met de vijand. Hij gaat zeker niet voor het grote geld. Hij kiest ervoor om als profeet zijn volk ten dienste te staan. Hulde! Jeremia 40:6 *Zo kwam Jeremia bij Gedalia, de zoon van Ahikam, in Mizpa. Hij verbleef bij hem te midden van het volk dat in het land was overgebleven.**

Zie, heel het land ligt vóór u: Ga daarheen, waar het in uw ogen goed en juist is te gaan.

Jeremia kiest ervoor om te midden van zijn volksgenoten in Mizpa te leven.

De keuze voor Mizpa was zeker bijzonder. Mizpa moet drie uur lopen ten NW van Jeruzalem gelegen hebben. Gedalia koos die stad als het centrum voor het volk van Juda en Benjamin en Jeruzalem. Mizpa had in een grijs verleden ook als *centrum* gefungeerd. Niet alleen werd er toen een volksvergadering gehouden maar het heiligdom van de HEERE stond er ook voor korte tijd. Rechters 20:1 *Toen trokken alle Israëlieten uit en de gemeenschap verzamelde zich als één man, vanaf Dan tot Berseba, ook het land van Gilead, bij de HEERE in Mizpa.* Mizpa zal zeker qua ligging en geschiedenis alles gehad hebben om – nu Jeruzalem tot een grote ruïne was gemaakt – voor onbepaalde tijd als centrum van het Joodse volk te fungeren. Het lag zo'n vijftien km boven Jeruzalem. Gedalia was een kleinzoon van Safan en de zoon van Ahikam die zich als beschermer had opgeworpen toen de

mensen Jeremia wilden lynchen op het tempelplein. Op zich waren dat goede herinneringen. Die Gedalia boezemde Jeremia geen angst in. Hij kwam uit den familie die Jeremia al die tijd – ook voor de val van Jeruzalem – een warm hart toedroeg. Toch lezen we niet van een warm onthaal in Mizpa. We weten dat Jeremia daar ook moet wonen, maar we horen in de begintijd helemaal niets van hem. Hij heeft voor zover we kunnen zien geen warme band met Gedalia en hij heeft zeker niet met Gedalia de politieke en de geestelijke leiding. Die Gedalia doet het overigens niet verkeerd. Hij lijkt een pragmatisch bewind te voeren als hij iedere Israëliet die zijn toevlucht bij hem zoekt, aanraadt om mee te helpen bij de oogst. Sommige uitleggers weten te vertellen dat Jeruzalem viel in de maand juli en dat we nu een maand later zitten. Augustus is de oogstmaand. Het optreden van Gedalia lijkt wel in overeenstemming met wat de HEERE via Jeremia de ballingen ook aanraadde – maar dan in eigen land – namelijk om zich te vestigen in het land en er een bestaan op te bouwen en proberen vrede te hebben met de situatie en voor de koning van Babel te bidden. Jeruzalem was twee jaar belegerd geweest. We kunnen gevoelig aannemen dat veel mensen van honger en ellende zijn gestorven. Het was zaak om in de periode van de oogst de oogst binnen te halen. Omdat veel van de oorspronkelijke bewoners waren weggevoerd – waaronder vermoedelijk ook boeren en arbeiders – werd ieder die zich tot Gedalia wendde opgeroepen de oogst binnen te halen zodat de armen en alle Joden voldoende te eten hadden in de winter die voor hen lag.

Mizpa (3)

Gouverneur Gedalia, een kleinzoon van Safan, heeft de leiding.

Gedalia had er voor kunnen kiezen om uit de oude setting mensen te kiezen en een plek te geven in overeenstemming met hun vroegere werk. Zo had hij Jeremia naar zich toe kunnen trekken om als profeet op te treden. Jeremia zou van grote waarde kunnen zijn op momenten waarop men de HEERE wilde raadplegen. Sterker, dit hoofdstuk begint met de verzekering dat de HEERE hier zeker toe bereid is. Jeremia 40:1 Maar we zien Jeremia niet in de buurt van Gedalia. Zelfs een ontmoeting tussen deze twee wordt niet vermeld. Jeremia zit niet bij hem aan tafel. Hij maakt geen deel uit van de leiding van het volk. Het is net alsof Gedalia de oude invloedsferen van vóór de val van Jeruzalem niet terug wil. Het kamp van het leger en het kamp van God en het kamp van enz. Wanneer er niet zo lang daarna zich enkele officieren met hun manschappen melden – die blijkbaar ontkomen waren bij de val van de stad Jeruzalem – had Gedalia er voor kunnen kiezen om hen tot zijn lijfwacht te maken. Jeremia 40:7,8 *Toen nu alle bevelhebbers van de legers die in het veld waren, zij en hun mannen, hoorden dat de koning van Babel Gedalia, de zoon van Ahikam, over het land had aangesteld en dat hij hem had aangesteld over de mannen, de vrouwen en de kleine kinderen, en over enigen van de*

armsten van het land, van hen die niet weggevoerd waren naar Babel, kwamen zij naar Gedalia in Mizpa toe, namelijk Ismaël, de zoon van Nethanja, Johanan en Jonathan, de zonen van Kareah, Seraja, de zoon van Tanhumeth, en de zonen van Efai uit Netofa, en Jezanja, de zoon van iemand uit Maächa, zij en hun mannen. Lijfwacht was een idee geweest maar dat vraagt hij niet van hen. Hij ziet hen liever werken op het land om de oogst binnen te halen. Jeremia 40:9,10 *Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, zwoer hun en hun mannen: Wees niet bevreesd voor het dienen van de Chaldeeën. Blijf in het land, dien de koning van Babel, dan zal het u goed gaan. En ik, zie, ik blijf in Mizpa om in dienst van de Chaldeeën te staan die naar ons toe komen. Maar wat u betreft, verzamel wijn, zomervruchten en olie, doe ze in uw vaten, en verblijf in uw steden die u ingenomen hebt.* Nu kan zich zo'n situatie voordoen. Het volk is sterk uitgedund en de oogst heeft ook geen weken de tijd. Het kan zijn dat men het leger inzet onder bijzondere omstandigheden. Dat gebeurt nog wel eens. Maar als het ook maar enigszins zijn bedoeling geweest was dat deze militairen later als een soort van lijfwacht zouden kunnen optreden dan hadden we dat gehoord. Dit lijkt totaal niet de bedoeling te zijn. Gedalia wil de mensen vertegenwoordigen in Mizpa bij de Chaldeeën. Jeremia 40:10 *En ik, zie, ik blijf in Mizpa om in dienst van de Chaldeeën te staan die naar ons toe komen.* Hij zou graag zien dat ieder een huis betreft en voor zijn eigen natje en droogje zorgt en ook nog voor die van de armen voor zover die ook zelf niet mee kunnen helpen met de oogst. Maar dat is het dan ook. Ditzelfde advies geeft Gedalia aan allerlei ander volk dat – nu de kust veilig lijkt – bij bosjes uit de omliggende volken terugkeert naar het land van Juda en Benjamin. Zij hadden de benen genomen. Ze waren uitgewaaid over de omliggende landen en volken, maar op het moment waarop de rust weergekeerd lijkt en het gevaar geweken is, keert men weer terug naar de stad of het dorp dat men ontvlucht is. Jeremia 40:11,12 *Ook alle Judeeërs die in Moab, onder de Ammonieten, in Edom en die in al de andere landen waren, hoorden dat de koning van Babel in Juda een overblijfsel had achtergelaten, en dat hij Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, over hen had aangesteld. Daarop keerden alle Judeeërs terug uit al de plaatsen waarheen zij verdreven waren, en zij kwamen in het land Juda, naar Gedalia in Mizpa. En zij verzamelden zeer veel wijn en zomervruchten.* Blijkbaar kregen deze mensen hetzelfde advies als de militairen. Ga meehelpen met de oogst.

En zij verzamelden zeer veel wijn en zomervruchten.

Gedalia is te goed van vertrouwen.

Het is een welwillende man, deze Gedalia. Iemand met een groot vertrouwen in mensen. Iemand zou hem zelfs naïef kunnen noemen. Niet alleen in die zin dat hij alles op eigen houtje doet met de wijsheid die hem gegeven is. Maar zelfs als er problemen zijn – als er zich dingen voordoen die hem toch in verlegenheid zouden kunnen brengen – zelfs dan roept hij niet de profeet erbij om de HEERE te raadplegen. Een hele groep militairen komt bij hem en vertelt wat hun vroegere collega van plan is en hij gelooft hen niet. Ismaël zou het op het leven van Gedalia hebben voorzien. Jeremia 40:13,14

Maar Johanan, de zoon van Kareah, en al de bevelhebbers van de legers die in het veld waren, kwamen naar Gedalia in Mizpa. Zij zeiden tegen hem: Weet u wel dat Baälis, de koning van de Ammonieten, Ismaël, de zoon van Nethanja, gestuurd heeft om u om het leven te brengen? Gedalia, de zoon van Ahikam, geloofde hen echter niet. Het is niet één persoon die dit zegt. Het is de hele groep militairen. Dan kun je zeggen: 'Het is de kift.' Of 'Die lui hebben onderling ruzie en ze willen elkaar te grazen nemen.' Je kunt zeggen: 'Die Ismaël had de leiding van hun groep. Die willen ze van zich afschudden.' Maar dan nog. Waarom heeft Gedalia niemand geraadpleegd? Waarom is hij afgegaan op zijn eigen oordeel? Waarom hechtte hij geen geloof aan wat die militairen zeiden? Het kan zijn dat we de reden moeten zoeken in de familie Safan. Het zijn schrijvers. Zij waren zelf de adviseurs van de koning. Wellicht is het voor een adviseur lastig om niet op zijn eigen oordeel af te gaan. Wie adviseert de adviseur? Wie is de arts van de dokter? Wie de predikant van de dominee? Het is misschien wel lastig om zelf aan de ontvangende kant te staan terwijl je altijd de gevende kant vertegenwoordigde. Het is inderdaad makkelijker een advies te geven dan advies te vragen. Mogelijk zit het in andere zaken. Misschien kwam het omdat die Ismaël uit het huis van David was? Dat lezen we in Jeremia 41:1 *In de zevende maand kwam Jismaël, de zoon van Netanja, de zoon van Elisama, een hoge ambtenaar die tot de koninklijke familie behoorde, (..) Het was een prins. De verdenking is gauw gemaakt. Natuurlijk zat Gedalia op de stoel waarop Ismaël graag plaats zou nemen. Mogelijk breekt het ijzer gemakkelijker op de las met een andere metaal. De prins die behoorde (vers 8) tot de groep legeroversten opereert ditmaal los van die groep. En dan is er nog de koning van Ammon. Misschien kon Gedalia niet geloven dat de koning van Ammon zo laag bij de grond was dat hij een Joodse militair zou vragen om zijn gouverneur te liquideren, maar dan nog. Ook daar lagen verdenkingen die niet uit de lucht gegrepen waren. De koningen van de omliggende landen kregen niet alleen veel Joodse vluchtelingen te verwerken, ze keken ook met een zeker leedvermaak naar de neergang van het rijk Israël. Ammon staat er niet goed op bij de HEERE. We lezen dat bij Ezechiël 25:1-5 *Het woord van de HEERE kwam tot mij: Mensenkind, richt uw blik op de Ammonieten, en profeteer tegen hen. Zeg tegen de Ammonieten: Luister naar het woord van de Heere HEERE: Zo zegt de Heere HEERE: Omdat u 'Haha!' gezegd hebt over Mijn heiligdom, toen het ontheilgd werd, en over het land van Israël, toen het verwoest werd, en over het huis van Juda, toen zij in ballingschap gingen, daarom, zie, ga Ik u in erfelijk bezit geven aan de mensen van het oosten. Die zullen bij u hun tentenkampen opzetten en hun woningen bij u plaatsen. Zij zullen uw vruchten opeten en zij zullen uw melk opdrinken. Van Rabba zal Ik een weideplaats voor kamelen maken, van het gebied van de Ammonieten een rustplaats voor kleinvee. Dan zult u weten dat Ik de HEERE ben.* Als zij iets niet wilden – Ammon en Moab – was het een herstel van dit rijk van Israël. Nehemia 3:35*

Ammon en Moab

Als persoon maar ook als gouverneur is Gedalia te naïef.

Die groep militairen komt niet zomaar met dit verhaal. Mogelijk laadden ze de verdenking op zich dat

ze de gouverneur wijs wilden maken dat hij bescherming nodig had; bescherming die zij wel wilden bieden natuurlijk. Zo stond iedereen onder verdenking maar niets en niemand kon Gedalia blijkbaar overtuigen. Hij geloofde het verhaal gewoon niet. De grote vraag die de Bijbellezer daarbij heeft – zeker ook omdat Jeremia en daarmee de HEERE verderop in de geschiedenis wel wordt geraadpleegd – ‘Waarom heeft Gedalia de HEERE niet gevraagd wat hij doen moest?’ Toegegeven, het wordt Gedalia nergens voor de voeten geworpen. Op geen enkele manier. Maar hij had wel de gelegenheid en nam die niet te baat. Daar komt nog iets bij. De leider van de groep militairen kwam ook nog persoonlijk bij Gedalia op de geschiedenis terug. Hij wilde die Ismaël persoonlijk wel liquideren. Daarmee maakte hij Gedalia mede verantwoordelijk voor een moord. Dat voelt niet echt plezierig natuurlijk. Maar de overwegingen van de militair zijn voor Gedalia toch het overwegen meer dan waard. Die Johanan – zo heet die militair – moest er niet aan denken wat er zou gebeuren als Ismaël in zijn opzet zou slagen. Stel dat Gedalia de gouverneur van Babel vermoord zou worden? Dan is het gedaan met de relatieve rust die aangebroken was. Net op het moment waarop men begint met de opbouw van het land en het volk – van wat er van over is – zou de onrust in volle hevigheid terug zijn. De groep in Mizpa zou vluchten en de toch al kwetsbare groep mensen zou uit elkaar geslagen worden. Deze officier voelde dat goed aan. Het vervelende was echter dat hij de enige was die de bui zag hangen. Jeremia 40:15,16 *Daarop zei Johanan, de zoon van Kareah, in Mizpa in het geheim tegen Gedalia: Laat mij toch eropuit gaan, en Ismaël, de zoon van Nethanja, doodslaan, en niemand zal het weten. Waarom zou hij u om het leven brengen, zodat heel Juda dat zich bij u gevoegd heeft, verspreid wordt en het overblijfsel van Juda omkomt? Gedalia, de zoon van Ahikam, zei echter tegen Johanan, de zoon van Kareah: Doe deze zaak niet, want u spreekt leugens over Ismaël.* We zouden ons voor kunnen stellen dat Gedalia zichzelf niet groter wilde maken dan hij was. Wanneer het een persoonlijke afrekening betrof – waarvoor Gedalia geen enkele reden zag – is zijn ongeloof goed voorstelbaar. Maar wat de militair zegt snijdt hout. Het raakt niet alleen de persoon van Gedalia. Het gaat veel verder. Gedalia is – of hij dit nu wil of niet – een buitengewoon belangrijke schakel in de mooie ketting die gevormd wordt. Hij moet zich realiseren dat wanneer hij ontbreekt de hele ketting uit elkaar valt. Het is opmerkelijk dat dit argument de gouverneur niet tot andere gedachten heeft gebracht. Nogmaals: ‘Waarom raadpleegt hij de HEERE niet?’ Wij zouden zeggen: ‘Waarom merken wij nergens dat hij het voorlegt aan de HEERE in zijn gebeden?’ In dit hoofdstuk van Jeremia is nog niet bekend hoe deze zaak afloopt, maar we moeten het ergste vrezen.

Daarop zei Johanan, in Mizpa in het geheim tegen Gedalia: Laat mij toch eropuit gaan, en Ismaël, doodslaan, en niemand zal het weten.

Waarom raadpleegt Gedalia de HEERE niet?

De gedachte die bij Gedalia leidend is lijkt met het volgende overeen te komen: ‘Ik doe niemand kwaad. Ik vertegenwoordig het volk bij de Babyloniërs. Ik geef goede adviezen, namelijk om de oogst binnen te halen.’ Inderdaad, ieder volksgenoot arm of rijk kan – als ze de adviezen van Gedalia ter harte nemen – een voorraad voedsel aanleggen waardoor ze de winter door kunnen komen. Wat Gedalia overkomt is ons niet vreemd. Ook bij ons kan zich de idee nestelen dat we het nu ongeveer wel weten. Dat we goed bezig zijn. Eigenlijk is het niet nodig om in direct of regelmatig contact met God te staan. Wij weten het nu zelf wel. Wanneer dit soort gedachten zich aan ons opdringen maken

we toch een kardinale fout en dat is? Dat we in een levend en open contact met de HEERE moeten staan. Dat we – met andere woorden – *altijd moeten bidden*. Het is Paulus die ons daartoe oproept. 1 Thessalonicenzen 5:17 Zijn oproep kan wat ‘overdreven’ overkomen. Ook Jezus vertelt een gelijkenis – over de rechter en de weduwe – over de noodzaak altijd te bidden. Lucas 18:1 De Heere Jezus ging – hoewel Hij de Zoon van God was – vaak in gebed. Het voortdurende gebed is niet alleen een blijk van afhankelijkheid maar ook van een hartelijke band met en een groot vertrouwen in de hemelse Vader. Het gebed getuigt van ontzag voor God. Moet je altijd bidden? Is dat niet wat erg vaak? Ja, dat is erg vaak, maar wat de apostel wil voorkomen is dat wij als onafhankelijke personen los van God gaan leven met de indruk dat we het zo ook wel redden. De neiging los van God te leven kan zich ook onder vrome voorwendselen voordoen. Waarom zouden we de HEERE lastig vallen. We weten zo langzamerhand toch ook zelf wel wat de goede richting is en wat we moeten zeggen en wat we moeten doen en hoe we omgaan met de dagelijkse kleine en wat grotere problemen? Dat laatste mag vroom klinken, feitelijk zijn we niet goed bezig. Er is in de Bijbel een bijna komisch verhaal over de noodzaak om God te raadplegen in geval van ziekte. Als het niet zo ernstig was, zou het inderdaad heel komisch over kunnen komen, maar de HEERE meent het bloedserieus. Het verhaal gaat over koning Achazja. Hij was uit het raam gevallen en er slecht aan toe. Hij stuurde boden naar Baal-Zebub de god van Ekron met de vraag of hij het zou overleven. De HEERE zette Elia op de zaak. Die moest namens God het volgende zeggen. 2 Koningen 1:3,4 *Maar een engel van de HEERE sprak tot Elia, de Tisbiet: Sta op, ga de boden van de koning van Samaria tegemoet en spreek tot hen: Is het omdat er geen God in Israël is dat u Baäl-Zebub, de god van Ekron, gaat raadplegen? Daarom, zo zegt de HEERE: U zult niet van het bed afkomen waarop u bent gaan liggen, maar u zult zeker sterven. En Elia ging weg.* De koning denkt: ‘Wat krijgen we nou. Haal die profeet van de berg.’ Elia zat inderdaad op een berg in de buurt. Driemaal laat de koning door vijftig man soldaten Elia ophalen. Tot tweemaal toe wordt de hele groep met vuur uit de hemel gedood. De derde keer gaat het maar net goed als de officier Elia smeekt hen te ontzien en mee te gaan. Aldus geschiedt. Goed, het is een geschiedenis waaruit blijkt dat de HEERE een jaloers God is. Het steekt de HEERE als wij niet bij Hem hulp zoeken, maar bij anderen. Nu zoekt Gedalia helemaal geen hulp. Bij anderen niet maar ook niet bij God voor zover we weten. Hij gaat af op zijn eigen oordeel. Het is gewoon niet verstandig wat Gedalia doet. Resultaten uit het verleden geven geen garantie voor de toekomst.

Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, die de koning van Babel heeft aangesteld over de steden van Juda.

Behoedzaam als een slang en onbevangen als een duif.

Wat Gedalia parten kan spelen is de volgende gedachte. Wanneer een gelovig mens niet goed bezig is roept hij veel ellende over zich af. Die gedachte van Gedalia is overigens juist. Hij heeft hier voldoende van gezien bij de val van Jeruzalem en hoe het de ongehoorzame koning Zedekia verging. Maar het omgekeerde van deze zin is niet waar. Je kunt namelijk niet zeggen: ‘Wanneer je als gelovig mens goed bezig bent, heb je geen gevaar te vrezen.’ Dus ook als een gelovig mens de Bijbelse weg

bewandelt moet hij zich bewust blijven van de gevaren die hem bedreigen? Inderdaad. Er is voor een christen nooit een kortere of langere periode dat hij de automatische piloot aan kan zetten. Denk aan de Heere Jezus. Als iemand de weg van God bewandelde dan was Hij het. Maar Hij moest vrezen voor zijn leven. De Heere ging het gevaar soms ook uit de weg. Zo ging Hij aanvankelijk niet naar Jeruzalem terwijl zijn broers Hem aanraadden wel te gaan. De Heere ging niet omdat de Joden in Judea Hem wilden doden. Johannes 7:1 *En hierna trok Jezus rond in Galilea, want Hij wilde niet in Judea rondtrekken, omdat de Joden Hem probeerden te doden.* Jezus zegt tegen Zijn volgelingen dat zij c.q. wij slim moeten zijn als een slang en oprecht als een duif. Mattheus 10:16 *Zie, Ik zend u als schapen te midden van de wolven; wees dus bedachtzaam als de slangen en oprecht als de duiven.* Het liegt er niet om wat de Heere ons hier op het hart drukt. We zijn als schapen te midden van wolven. Het gevaar is niet denkbeeldig dat we te naïef zijn. Wie te goed van vertrouwen is, loopt het risico ernstig teleurgesteld te raken in de mensheid. Zo iemand kan van naïef veranderen in bijzonder wantrouwend. Dat is ook niet de bedoeling. De Heere waarschuwt ons voor de gevaren. Hij wil dat we de naïviteit voorbij zijn. Zo hoopt de Heere twee karaktertrekken in zijn volgelingen te bewaren: 1. Gespist op bedreigingen vanuit de omgeving, zoals een slang. En tegelijkertijd 2. Onnozel als een duif. We moeten onze basic trust niet verliezen, maar ons tegelijkertijd bewust blijven van de reële gevaren die ons omringen. Gedalia was teveel een duif. Hij had meer moeten hebben van een slang. Hoewel de Heere dit gezegd heeft, heeft de kerk toch tolgeld betaald. Toen Herodes Jakobus vermoordde was de kerk beter van het gevaar bewust. Handelingen 12 Petrus die diezelfde nacht door de Heere werd bevrijd is de stad uitgelaten voordat Herodes ook hem zou kunnen doden. Het is overigens – naast alles wat gezegd is – goed om op te merken dat de Heere Petrus heeft bevrijd uit de gevangenis. Hoewel we ook zelf moeten opletten blijft het wel zo dat de Heere voor de Zijnen zorgt. Het is niet zo dat God ons aan ons lot overlaat. Hij grijpt wel degelijk in hier en daar, zo nu en dan. Maar God wil niet dat wij naïef zijn. We moeten zelf ook de ogen goed open houden en rekening houden met gevaren. Elke dag God betrekken bij ons leven en andersom. Elke dag bidden tot God is een voorwaarde voor een vreedzaam en veilig leven.

Zie, Ik zend u als schapen te midden van de wolven; wees dus bedachtzaam als de slangen en oprecht als de duiven.

Een complot? Het kan zomaar waar zijn.

En dan is er nog de complotgedachte. Als er iets verdacht is in onze tijd dan is het 'de complottheorie'. Wie denkt in termen van een complot wordt verdacht van achtervolgingswaan. Zo iemand beeldt zich vast iets in, is de gedachte. Er zit wel een zekere redelijkheid in om de complotgedachte te wantrouwen. Want er is voor een complot veel nodig. Een persoon met een kwaad plan, moet ook anderen voor dit plan werven. De vraag is of ze met hem meedoen? Wanneer ze niet meedoen is het plan bekend bij de omgeving. Het maken van een complot is dus niet zonder risico's. Verder is de complottheorie aanvechtbaar omdat elke deelnemer weer een ander motief kan hebben. Het verhaal was dat die Ismaël door de koning van Ammon opgestoot zou zijn om Gedalia

te vermoorden. Die prins uit de lijn van David heeft vermoedelijk weer heel andere motieven gehad dan de koning van Ammon voor ogen stonden. De een denkt aan macht of aan geld terwijl de ander niets liever doet dan in het potje te roeren dat Israël heet en verwarring groot te maken. Voor Gedalia was dit ook lastig omdat hij niet alleen Ismaël, maar ook de koning van Ammon moest wantrouwen. Hij kon zich vermoedelijk niet voorstellen dat er zo'n web gesponnen zou worden om hem te liquideren. Wij weten inmiddels – door het lezen van het volgende hoofdstuk – dat dit complotverhaal klopt. Vervolgens wil Johanan met Gedalia een complot vormen. Hij wil met toestemming van Gedalia Ismaël op zijn beurt uitschakelen. Met de dood van Ismaël zou heel de dreiging uit de wereld zijn. Omdat Jochanan dit op zijn eentje – met instemming van Gedalia – zou doen zou er geen haan naar kraaien. Dat Gedalia hier niet op ingaat is heel begrijpelijk. Hij zou zich compromitteren aan Johanan en schatplichtig aan hem worden. Hij was chantabel. Tien tegen een dat Johanan het met de moord op Ismaël tot lijfwacht van de gouverneur zou schoppen en daar had Gedalia blijkbaar geen zin in. Hij wilde onafhankelijk blijven. Onafhankelijk van mensen is prima. Onafhankelijk van God, dat gaat dan weer net iets te ver. Het is hem fataal geworden. Hij had – zoals gezegd – er beter aan gedaan Jeremia en daarmee de HEERE te hulp te roepen door Gods raad te vragen. Met hoeveel wantrouwen wij van nature ook een complottheorie tegemoet treden, feit is dat bijvoorbeeld de Heere Jezus door een complot geliquideerd is. De Heere Jezus noemt ook regelmatig de samenstelling van de groepen die Hem het liefst uit de weg zouden ruimen. Het zijn de Farizeeën en de Schriftgeleerden en de overpriesters. Daarmee zijn dan de belangrijkste mensen genoemd. De Heere had ook nog de Herodianen kunnen noemen en de Sadduceeën. Marcus 8:31 *En Hij begon hun te onderwijzen dat de Zoon des mensen veel moest lijden en verworpen worden door de oudsten en overpriesters en schriftgeleerden en gedood worden en na drie dagen opstaan.* Ook de apostel Paulus is bedreigd door een complot. Handelingen 23 Een aantal Joden had met een eed gezworen de apostel te liquideren. Het is dat een neefje van Paulus hier lucht van kreeg en dat de Romeinse kolonel het verhaal serieus nam; anders was de apostel zeker gedood. Zelfs zijn beroep op de keizer is ingegeven door dit complot.